

EEN NIEMANDSLAND WAAR IEDEREEN ALLES AL HEEFT GEZIEN EN GEDAAN

Noem het liefde van Daan Heerma van Voss

“Het is alsof we het begrip liefde aan het uitwringen zijn, met als doel de grenslijnen ervan net zo lang op te rekken tot ze knappen”, stelt protagonist Tomas Wolf in de zesde roman van Daan Heerma van Voss. Niet voor niets heet die roman *Noem het liefde*: het grote woord is slechts een etiket dat we ergens op plakken, want de kern van de liefde valt niet te achterhalen. Zoiets als “ware liefde” kan daarom slechts bestaan als clichématig drogbeeld. Helaas blijft Heerma van Voss’ roman daar zelf ook in hangen.

De spil van de plot is de liefde tussen ik-verteller Tomas en het zestien jaar jongere “meisje A.”, dat ook nog eens verre familie van deze uitgebluste scenarioschrijver is. Noemenswaardige levenservaring heeft de achttienjarige tiener (voorzien van een “Gooise r, maar een woordenschat die niet zou mistaan in de Bijlmer”) niet, terwijl Tomas na de plotselinge dood van zijn ouders met een depressie heeft gekampt en zijn boezemvriend Adriaan ongeneeslijk ziek is. Deze Adriaan brengt nog een laag van spanning in het verhaal: hij vraagt Tomas om zijn al zijn ervaringen met het meisje A. op papier te zetten, waardoor de ik-verteller de spion van zijn eigen relatie wordt (en, metafictieel gezien, de vertolker van de romantitel: “alles wat in naam der liefde werd beweerd, schreef ik op”). Tot slot is er nog Tomas’ grootmoeder, die niet alleen de geldkraan naar haar kleinzoon dichtdraait, maar ook overweegt een einde aan haar leven te maken.

Die verwickelingen zijn in Heerma van Voss’ schriftuur weinig prominent. De focus ligt vooral op de psychologische tekening van de protagonisten en hun onderlinge verhoudingen. Ik-verteller Tomas is een typische literaire dertiger die weinig zin in zijn leven vindt en naar eigen zeggen een groot hoofd heeft, omdat al zijn angsten en complexen erin moeten passen. Hij is kortom een protagonist zoals duizenden, en ook zijn problematiek kennen we zo langzamerhand wel: “Inmiddels was ik verdoemd in een niemandsland waar iedereen alles al had gezien en gedaan.” Gelukkig voor Tomas brengt zijn relatie

Daan Heerma van Voss © Koen Hauser

met het meisje A. (hoe tot mislukken gedoemd ook) weer wat ontwikkeling in zijn leven – niet alleen omdat hij zijn emoties hervindt (“ik maakte ze bewust mee, liet me er zelfs door meeslepen. Ik ervoer”), maar ook omdat de verhouding voor het eerst in jaren de scenarist in hem activeert.

Maar hoe gelukkig is dat allemaal voor de lezer? Die moet zich driehonderd pagina’s lang bekommeren om de niksige Tomas en zijn fascinatie voor het meisje A., dat zo mogelijk nog niksiger is. Heerma van Voss’ variant op de *manic pixie dream girl* meent dat de wereld kapotgaat aan “gewoonheid”, maar zelf is ze – haar wens om geneukt te worden op een gloednieuw matras en haar kleptomane neigingen ten spijt – een clichéfiguur die zichzelf een “onschuldig poesje” noemt en geen enkel origineel idee heeft over wie ze werkelijk is. Op zichzelf kun je dat een achttienjarige moeilijk aanrekenen, ware het niet dat

*Heerma van Voss' schrijfstijl
is een flinke steun in de rug,
want zijn pen is beslist vlot*

de ik-verteller zelden loskomt van de idealisering van dit “ongekend opwindend wezen”. Hij meent zelfs dat hun relatie – die vooral wordt gedefinieerd door de gedeelde wens om niet burgerlijk te zijn, om de “spanning” op te blijven zoeken – een “enclave” is, “gehoorzamend aan eigen wetten en waarden, een geloofsgemeenschap van twee in een wereld vol kettens en afvalligen”. Toegegeven: dat klinkt mooi en melodieus, maar die “eigen” wetten heb ik in de voortkabbelende dynamiek tussen Heerma van Voss' hoofdfiguren niet kunnen ontdekken.

Precies daar wringt het in deze roman: nergens worden de visies van de ik-verteller echt interessant of authentiek, waardoor het een hele opgave is om zijn vertoog te blijven doorploegen. Heerma van Voss' schrijfstijl is weliswaar een flinke steun in de rug, want zijn pen is beslist vlot, maar ook op stilistisch vlak blijft *Noem het liefde* aan de vlakke kant. Hier en daar overtuigt de auteur met scherpe zinnen (Tomas over de leeftijd van het meisje A.: “Ik had thuis blikvoer dat ouder was”) en passages (briljant is het hoofdstuk waarin de twee de ouders van het meisje A. bezoeken). Maar er staan evenveel uitglidders tegenover: van het geforceerde “Terwijl ik naar huis fietste, doorliep mijn gemoed een parcours van uitersten” tot het afgezaagde “bladeren dwarrelden dronken door de lucht”, dat zomaar uit een bloemlezing amateurpoëzie zou kunnen komen.

Als belangrijkste tegenwicht voor de existentiële leegheid van Tomas en het meisje A. – wellicht het punt dat Heerma van Voss over hun generaties wil maken, wie zal het zeggen? – geldt de doodzieke Adriaan, die filosofische gesprekken met Tomas voert over zijn (liefdes)leven. Heerma van Voss' keuze om die meer bespiegelende dialogen in te voegen is zeer verstandig, omdat de kabbelende liefdesgeschiedenis er zo nu en dan door wordt opgeschort. Helaas is Adriaan – en dus zijn interventie in de roman – in filosofisch opzicht weinig overtuigend. Tomas' keuze om zijn geliefde consequent “het meisje A.” te noemen doet zijn vriend bijvoorbeeld denken aan de psychoanalyticus Jacques Lacan en

zijn concept *objet A* (bij Lacan ook wel *objet petit A*), door Adriaan gedefinieerd als “het onbereikbare object van verlangen”. Voor Lacan is het *objet petit A* echter niet alleen *object*, maar ook *oorzaak* van het verlangen, en bovendien kent het verschillende modaliteiten. Natuurlijk: een filosofisch proefschrift schreef Heerma van Voss niet, maar hier komt zijn behandeling gevaarlijk dicht in de buurt van namedropping.

Dat laatste is tekenend voor een roman waarin echt oorspronkelijke gedachten ver te zoeken zijn. Van schrijvers verwacht ik een kritisch perspectief, geen bevestiging van het bekende of het geautomatiseerde. *Noem het liefde* komt echter vooral neer op een confrontatie met heel oninteressante mensen die zelf menen interessant te zijn, wier soms ronduit stuitende wereldbeelden zonder enige ironie worden opgetekend. “Een wijs man vergeleek het getuige zijn van de geboorte van je kind ooit met het zien affikken van je stamkroeg. Misschien speelde dat je vader onbewust parten”, zegt Tomas tegen het meisje A. om de problematische band met haar vader te duiden. Noem het borrelpraat.

JEROEN DERA

DAAN HEERMA VAN VOSS, *Noem het liefde*,
De Bezige Bij, Amsterdam, 2018, 272 p.